

Tiede, taide & tarinat – menetelmäopas

JYUniorit.

TIEDE, TAIDE & TARINAT

MENETELMÄOPAS

Sisällys:

Oppaasta.....	3
1. Ryhmän muodostuminen.....	4
2. Kuohuntavaihe.....	6
3. Yhdenmukaisuusvaihe.....	7
4. Yhteistyövaihe.....	8
5. Lopetus.....	9
Ryhmän kehitysvaiheet	10
Palautteita.....	11

KUINKA?

- K** Kohdista huomio kaikkiin lapsiin ja tervehdi jokaisen tapaamisen alussa.
- U** Uskalla soveltaa tehtäviä lasten oppimisen tason mukaan.
- I** Ilolla yhdessä oppien.
- N** Nosta kunkin tehtävän lopuksi esille jokin keskeinen asia.
- K** Kiertele tilassa arvostavaa palautetta antaen.
- A** Anna aikaa yhteiselle rupattelulle.

Oppaasta

Mietitkö, kuinka vahvistaa lasten kielellistä osaamista, tunteiden käsittelyä ja vuorovaikutteisuutta ryhmäprosessin eri vaiheissa? Haluaisitko luoda erilaisia tunnelmia ja herätellä lasten mielikuvitusta? Onko sinulla haasteita pitää yllä lasten vireystilaa? Tähän oppaaseen olemme koonneet vinkkejä tarinoihin ja satuihin pohjautuvista ryhmätöistä, jotka auttavat sinua suunnittelemaan kokemuksellisia JYUniorit-kerhoja.

Osallisuutta ja yhteistä vastuunottoa tukevat tehtävät soveltuvat 6-7-vuotiaille, jotka malttavat jo kuunnella hieman pidempiä satuja ja tarinoita, opettelevat oman toiminnan säätelyä ja ryhmässä toimimista erehdysten ja onnistumisten kautta. Leikin kautta ollaan vuorovaikutuksessa muihin lapsiin. Mukaillen opasta voi hyödyntää myös "viskareille".

Kussakin osiossa kuvataan ryhmäprosessin eri vaiheisiin liittyvät haasteet, ryhmätehtävien pedagogiset tavoitteet ja 1-3 esimerkkitehtävää. Tehtäviä voi pääosin tehdä ilman erityisiä materiaaleja tai tarvikkeita. Lisäksi on mainittu kirjavinkkejä, joita voi halutessaan hyödyntää. Vinkit ovat pääasiassa klassikkokirjallisuutta tai muita kirjoja, joita on lähes aina saatavilla.

1. Ryhmän muodostuminen

Haaste:

Lapset eivät tunne toisiaan ja heitä jännittää. Ryhmän perustehtävä, tavoitteet ja pelisäännöt ovat vielä epäselviä eikä halu kuulua ryhmään ole vielä muodostunut. Ryhmä etsii käyttäytymisen rajoja ja tukeutuu vahvasti ohjaajaan.

Pedagoginen tavoite:

Tavoitteena on harjoituttaa lapsia tavoitteelliseen toimintaan sekä luoda edellytykset positiiviselle yhdessäololle ja oppimiselle. Kannustetaan lapsia löytämään omia vahvuuksiaan ryhmässä toimimiseen sekä sietämään muiden huomiota. Tähän vaiheeseen kannattaa käyttää paljon aikaa, sillä se luo pohjaa tulevalle työskentelylle.

Tehtävän toteutus:

1) Tutustuminen

Kerro, että seuraavaksi opetellaan muistamaan nimet paremmin ja tullaan muutenkin tutuiksi. Toimiva aloitus tutustumiseen on:

- Esittele kirja, lue siitä pieni pätkä, valitse kirjasta itseäsi kuvaava hahmo ja kerro, miksi valitsit hahmon.
- Kirjavinkit: *Mauri Kunnaksen kirjat*, *Aino Havukainen & Sami Toivonen: Tatu ja Patu-kirjat*, *Richard Scarryn kirjat*.
- Seuraavaksi pyydä, että lapset tulevat yhdessä katsomaan kirjan kuvia ja valitsevat itseään kuvaavan hahmon.
- Neuvo lapsia esittelemään itsensä siten, että he kertovat nimensä vieruskaverille ja sen, minkä hahmon valitsivat ja miksi. Tämän jälkeen parit esittelevät toisensa muulle ryhmälle.
- Totea, ettei kaikkien nimiä voi muistaa heti ja siksi jokainen kirjoittaa oman nimensä nimikylttiin. Jos lapset eivät osaa vielä kirjoittaa, he voivat piirtää siihen valitseman hahmon kuvan.

2) Tavoitteet.

Kerro, että seuraavan tehtävän tarkoituksena on pohtia yhdessä, mitä jokainen toivoisi, että kerhossa tehtäisiin. Kysy lapsilta:

- Mitä toivot, että oppisit?
- Minkälainen olisi paras kerho ikinä?
- Kerro myös, mitä itse toivot, että kerhossa opittaisiin.
- Kirjoita omat ja lasten vastaukset lapuille ja laittakaa ne yhdessä kannelliseen lasipurkkiin. Purkissa on nyt kaikkien toiveet ja viimeisellä kerralla katsotaan yhdessä, ovatko ne toteutuneet. Purkkia voi myös koristella yhdessä.

3) Pelisäännöt.

Kerro, että pohditaan yhdessä, miksi säännöt ovat tärkeitä yhdessä työskentelylle.

- Lue tarina, jonka jälkeen pohditaan yhdessä juonen kulkua. Minkälaisia sääntöjä tarinassa oli? Miten niitä noudatettiin? Miksi ne olivat tarpeellisia? Miksi sääntöjä oli helppo/vaikea noudattaa?
- Kirjavinkki: Timo Parvelan kirjat.
- Lapset valitsevat lehdistä kuvia, jotka kuvaavat mukavaa ryhmää ja kertovat perustelunsa liimatessaan kuvan yhteiselle pahville. Tuo myös itse esille tärkeitä pelisääntöjä esim. toisten kertomuksia kuunnellaan keskeyttämättä, kenellekään ei naureta, autetaan toista.
- Kerro seuraavaksi, että pelisääntöjen avulla voimme huolehtia siitä, että kaikilla on mukavaa ja opimme yhdessä. Voit tarvittaessa muistuttaa yhteisistä tavoitteista ja pelisäännöistä myöhemmin, jos ne unohtuvat.

**”Me leikimme hippasta.
Se oli kaikista tosi hauskaa.
Samalla se oli myös aika hankalaa,
sillä jokainen leikki sitä omalla tavallaan.”**

**Timo Parvela (2018),
Ella ja kaverit mestarikokkeina. Tammi.**

2. Kuohuntavaihe

Haaste:

Ohjaajaa haastetaan, konflikteja esiintyy, yleistä tyytymättömyyttä, ei noudateta aikatauluja, tunteet nousevat pintaan. Toiminta vielä yksilökeskeistä.

Pedagoginen tavoite:

Tavoitteena on tehdä ympäristöstä mahdollisimman toimiva, avoin ja turvallinen, jotta kaikki ryhmän jäsenet kokisivat olevansa osa ryhmää ja heidän toimijuutensa vahvistuisi. Lisäksi vahvistetaan luottamusta ohjaajaan.

Tehtävän toteutus:

1) Yhteistyön voima.

Kerro, että seuraavan tehtävän tarkoituksena on pohtia sitä, mitä yhteistyö tarkoittaa. Alustuksena lue kirjasta tarinan alun.

- Kirjavinkit: *Allepuz, Anuska (2018), Se on minun! Lasten keskus; Huovi, Hannele, Urpo ja Turpo-kirjat. Tammi.*
- Apukysymyksiä kirjan käsittelyyn:
 - Mikä oli yhteinen ongelma? Miten se pyrittiin ratkaisemaan? Mitä esteitä tuli vastaan? Voitte myös maistella erilaisia uusia sanoja, jotka liittyvät yhteistyöhön.
 - Jaa osallistujat pienempiin ryhmiin ja pyydä ryhmiä jatkamaan tarinaa siten, että kirjan hahmot tulevat hyvin toimeen keskenään. Tarvittaessa ohjaa ryhmiä työskentelyssään apukysymyksillä. Esim. Minkälainen on hyvä kaveri? Mistä huomaatte, että yhdessä tekeminen kannattaa?
 - Lopuksi lue tarina loppuun. Pohditaan, miten hahmot selvisivät ongelmista? Mikä oli palkkio hyvästä työstä? Miten kehuisitte sitä, joka auttoi toista? Nosta esille, minkälaisia samanlaisia ratkaisuja lapset keksivät.
 - Sano lopuksi, että lasten tarinat ja satu kuvasivat hienosti sitä, miten yhteistyö voi olla mukavaa ja toimia hyvin, kun kaikki tekevät töitä sen eteen.

**”Urpo: Maapallolla on vain yksi ainoa ystävä. Yksi kuu.
Turpo: Se ei saa sähköjoukkuetta kokoon.”**

Huovi, Hannele (2011), Urpo ja Turpo avaruudessa. Tammi

3. Yhdenmukaisuusvaihe

Haaste:

Vaikka me-henki muodostuu ja ryhmä kokee suurta yhteenkuuluvuutta ja erilaisuutta ryhmän ulkopuolelle, vaarana on erilaisten klikkien muodostuminen sekä se, että ei uskalleta olla eri mieltä.

Pedagoginen tavoite:

Tavoitteena on tunnistaa vuorovaikutukseen liittyviä tunteita, kannustaa esiintymään ja toimimaan yhdessä kaikkien kanssa.

”Tiedättehän, että jos jotakuta säikäyttää kovin usein, hän muuttuu helposti näkymättömäksi.”

Jansson, Tove (2016), *Näkymätön lapsi*. WSOY

Tehtävän toteutus:

1) Oma mielipide.

Kerro, että seuraavan tehtävän tarkoituksena on pohtia sitä, miten muiden kuullen puhuminen saattaa jännittää ja omia mielipiteitä on joskus vaikea kertoa muille.

- Lue tarinasta pätkä, jossa kirjan henkilö ei uskalla puhua tai tulla esille.
- Kirjavinkki: Jansson, Tove (2016), *Näkymätön lapsi*. WSOY
- Puhutaan siitä, miksi on vaikeaa esiintyä muiden edessä tai sanoa asioita ääneen. Mikä pelottaa? Mikä jännittää? Mikä helpottaa puhumista? Kuinka toiset voivat auttaa siinä, että uskallan sanoa oman mielipiteeni?
- Lopuksi lue ääneen erilaisia väittämiä ja kukin äänestää näyttämällä peukku ylös/peukku alas sen mukaan, ovatko samaa vai eri mieltä, esim.
 - Kaikki ihmiset ovat erilaisia.
 - Ei ole mukava tutustua uusiin kavereihin.
 - Kaikki pitää ottaa mukaan leikkiin.
 - Tylsää kun joutuu kuuntelemaan mitä muut sanovat.
 - Jokaisen mielipide on tärkeä
- Lopuksi jutellaan siitä, kuinka kaikilla on hyviä ideoita ja niitä jakamalla työskentely on kaikille hausempaa. Kaikille mielipiteille on oltava tilaa, jos vain ei loukkaa muita.

2) Miten tarinan hahmot liikkuvat?

Jatka tarinan lukemista, jonka jälkeen jokainen ottaa tilaa itselleen. Laita musiikki soimaan ja pyydä lapsia liikkumaan tilassa kuin jokin kirjan hahmo. Kun musiikki lakkaa, vaihdetaan hahmoa.

6/4

7/3

8/2

9/1

ÄLÄ PYYHI!

- ① ANNAN TYÖRAUHAN
- ② KUUNTELEN
- ③ AUTAN
- ④ ODOTAN OMAA VUOROANI
- ⑤ OTAN KAIKKI MUKAAN

4.

Yhteistyövaihe

Haaste:

Hyväksytään erilaisuus, siedetään eriäviä mielipiteitä ja tunnelma on turvallinen. Ryhmä tarvitsee edelleen tukea, sillä motivaatio saattaa laskea ja esiintyy vapaamatkustamista.

Pedagoginen tavoite:

Tavoitteena on rohkaista lapsia edelleen tutkimaan ja päättämään asioita yhdessä. Kokeuksellisella ja toiminnallisella työtavalla pyritään pitämään yllä kaikkien motivaatiota.

Tehtävän toteutus:

Näytelmä. Kerro, että nyt päästään tekemään oma näytelmä. Tehdään välillä jotain aivan erilaista, joka piristää toivottavasti kaikkia.

- Lue lapsille tarina ja jaa lapset sopiviin ryhmiin (3-4 henk.)
- Kirjavinkit: klassikkosadut esim. Jänis ja kilpikonna (Aisopos), Todellinen prinsessa (H. C. Andersen), Prinsessa pitkänenä (Rudolf Koivu).
- Jokainen lapsi saa oman roolinsa ja tehtävänä on näytellä jokin kohtaus tarinasta.
- Anna lapsille reilusti aikaa harjoitella näytelmää ja lopuksi esitetään se muulle ryhmälle. Kerrotaan, että esitysten ei tarvitse olla pitkiä (n. 5 min.)
- Huom! Jos näyttelemine jännittää, voidaan käyttää myös sormi-/käsinukkeja, jos sellaisia löytyy.

5. Lopetus

Haaste:

Lopetusvaiheessa koetaan usein erotuskaa ja saattaa olla epäselvää, mitä opittu.

Pedagoginen tavoite:

Tavoitteena on pohtia kerholle annettuja merkityksiä, reflektoida mennyttä erilaisten harjoitusten avulla sekä itsenäisesti että ryhmän jäsenten kesken. Lopetusvaiheelle tulee jättää runsaasti aikaa.

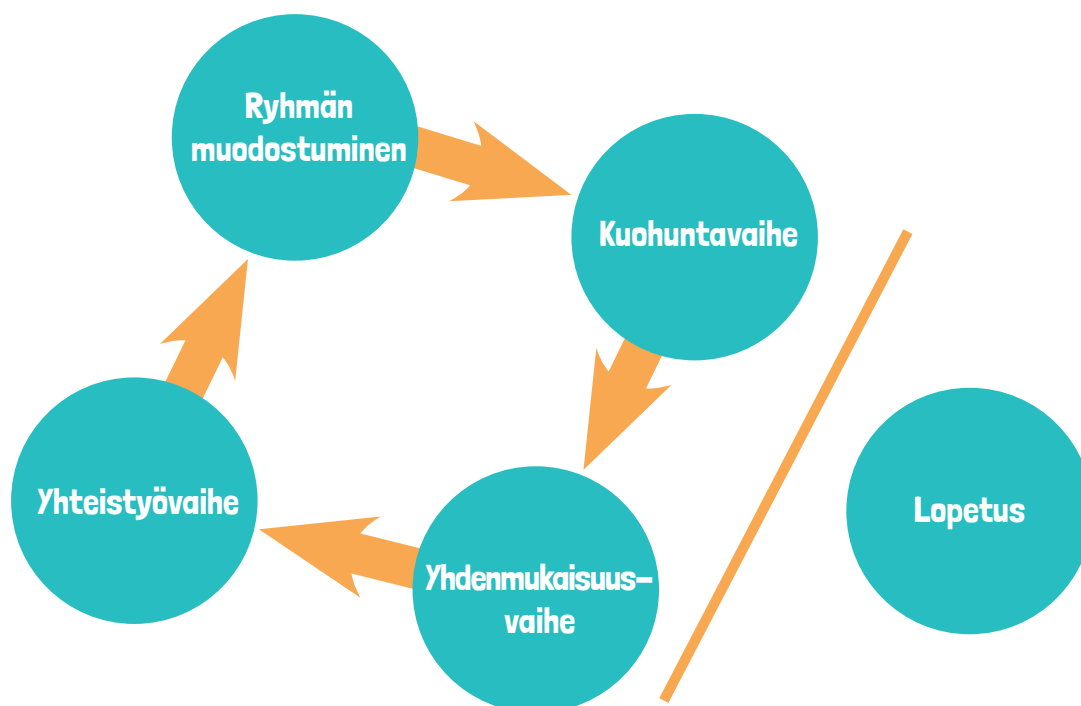
Tehtävän toteutus:

Kerro, että seuraavaksi mietitään, mitä kerhon aikana on tehty ja saavutettu.

- Pyydä lapsia valitsemaan postikortti tai muu kuva, joka kuvaa sitä, millaista kerhossa oli. Mikä oli kerhossa mukavaa ja jäi erityisesti mieleen? Jokainen kertoo, miksi valitsi kortin.
- Ota alussa kurssin tavoitteista tehdyt tavoitteet esille ja käy jokainen tavoite läpi yhdessä lasten kanssa miettien, mitkä tavoitteet toteutuivat ja mitä jäi vielä kesken.
- Lopuksi istutaan ringissä ja pyydetään lapsia jatkamaan satua siitä, mitä kerhon jälkeen tapahtuu. Kerro että mitä hulluimmatkin tarinat ovat sallittuja ja ei ole oikeaa tarinaa. Satu alkaa, *olipa kerran kerho, joka loppui, mutta sen jälkeen...* Johdattele aina välillä tarinaa sanomalla esim. *kunnes eräänä päivänä... siitä seurasi, että...*
- Kiitä kaikki lapsia mukanaolosta. Anna paljon positiivista palautetta siitä, miten hienosti he ovat olleet mukana.

Ryhmän kehitysvaiheet

Ryhmäprosessin vaiheiden esittely on karkea jaottelu, sillä ryhmä ei etene aina suoraviivaisesti ja on jatkuvaa muutosta. Kukin vaihe saattaa esiintyä yhä uudelleen ja osittain myös päällekkäin. Jokaisen ryhmän kehitysprosessi on myös erilainen. Ryhmän kulun hahmottaminen auttaa kuitenkin ohjaajaa kuljettamaan ryhmän dynamiikka ja vuorovaikutusta oikeaan suuntaan.

JYUniorit.

JYUniorit-toiminnan tavoitteena on lisätä junioreiden kiinnostusta tieteeseen, taiteeseen ja tutkimukseen sekä vastuullisuutta ympäristöä kohtaan. Työpajoissa, kerhoissa ja leireillä lapset ja nuoret (5-18-v) pääsevät kokeilemaan, kuinka tiedettä, taidetta ja tutkimusta tehdään - maailmassa riittää paljon ihmeteltävää kaikenikäisille!

Tiedekasvatuksen myötä lapsi tai nuori oppii ajattelemaan ja ratkaisemaan ongelmia. Kokemuksellinen oppiminen, elämyksellisyys ja tutkiminen ovat keskiössä. Tunnekokemusten, itse tekemisen ja eri aistien kautta opitut asiat ovat helppoja hahmottaa ja ne jäävät helposti mieleen. Lasta ja nuorta ohjataan samalla huomioimaan myönteisiä hetkiä omassa toiminnassaan.

Lasten ja vanhempien antamia palautteita JYUniorit-toiminnasta:

"Kivaa, että sai itse tehdä paljon."

"Mukavaa tekemistä, huippuohjaajat, kaikki ohjattu toiminta oli kivaa."

"Läsnäolevana aikuisena ennakkoluulot vaikean aiheen tuomisesta lapsen tasolle hälvenivät."

"Parasta oli tutkimukset ja askartelu."

"Tarina alussa rauhoitti lapsiryhmää ja avasi tilaa mielikuvitukselle."

"Lapsi lähti kurssille joka aamu iloisena ja sai leiriltä uusia kavereita."

"On ollut mielenkiintoista avata aihetta kerhosta saadun kirjan avulla."

"Parasta oli uuden oppiminen."

"Parasta oli yhdessä tekeminen ja ideointi."

"Lapsi tuli kotiin iloisella mielellä ja innoissaan."

"Lapsi koki, että hän osasi ja pärjäsi ja hänestä oli hyötyä ryhmätehtävissä :)"

Tartu
tarinaan

Tarinat hellivät mieltä ja kehoa!

JYUniorit.

f JYUniorit

✉ lastenyliopisto@jyu.fi

🌐 www.jyu.fi/fi/palvelut/jyuniorit

• Jyväskylän kesäyliopisto, PL 35, 40014 JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO •

• Käyntiosoite: Jyväskylän yliopisto, Agora -rakennus, Agora Mattilanniemi 2 (3. kerros, Ag B331.1) •

• Kiitos Suomen kulttuurirahaston Keski-Suomen rahastolle, joka on tukenut tämän oppaan kirjoittamista. •

• Oppaan julkaisija: Jyväskylän kesäyliopisto (2020) • Taitto: Keski-Suomen Mediamies • Kuvat: A. Dahlström & S. Koutula (s. 9) •